

HE 21/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain mukaisesti kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto lyhennettiin kolmesta vuodesta kahteen vuoteen ja laskennallisen korvauksen korvausaikaa esitetään vastaavasti lyhennettäväksi. Kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä osalta laskennallinen korvaus aika lyhenisi neljästä vuodesta kolmeen vuoteen.

Kotoutumislain mukaiset korvaukset jaetaan kunnissa eri tavoin kotoutumispalvelujen lisäksi esimerkiksi eri toimialojen käyttöön, sillä laskennallisten korvausten piiriin kuuluvat henkilöt ovat edustettuina kunnan eri palveluissa samalla tavalla kuin kantaväestökin ja kotoutumista kunnissa edistetään hyvin monialaisesti.

Kotoutumislain uudistuksella odotetaan kunnilta nopeita ja tehokkaita prosesseja, jotta kuntaan muuttaneet asiakkaat työllistyisivät. Todellisuudessa esimerkiksi pakolaisena maahan saapuneen matka työelämään voi kestää useita vuosia ja rahoitusta vähentämällä polku ei nopeudu. Tällä hetkellä jonot esimerkiksi kotoutumiskoulutuksiin osalla alueista ovat kasvaneet pahimmillaan lähes vuoden mittaisiksi. Palvelujen tehostaminen vaatisikin alueilla esimerkiksi mittavia koulutusjärjestelmän uudistuksia, jotta kotoutumista edistävät palvelut saadaan käynnistymään aiempaa tehokkaammin.

Laskennallisten korvausten enimmäiskeston lyhentäminen saattaisikin johtaa tehostumisen sijaan palvelujen supistumiseen. Laskennallisten korvausten enimmäiskeston lyhentämisellä voisi olla myös pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menoja kasvattavia ja tuloja vähentäviä vaikutuksia.

Hallituksen esityksessä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta palveluiden mahdollinen väheneminen nähtiin kasvattavan maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisestaan ja asioiden hoitamisesta. Onnistunut kotoutuminen vaatii maahanmuuttajan oman vastuun lisäksi tukea myös vastaanottavalta yhteiskunnalta ja tehokkaita kotoutumista edistäviä palveluita. Korvausten enimmäiskeston lyhentäminen ei nopeuta

kotoutumista, vähennä maahanmuuttajien kotoutumispalvelujen tarvetta ja kuntien kotoutumispalvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Kunnat ovat myös tärkeässä asemassa Suomen humanitaaristen velvoitteiden näkökulmasta. Laskennallisten korvausten enimmäiskeston lyhentäminen vaikuttaisi myös kuntien halukkuuteen ja taloudellisiin mahdollisuuksiin myöntää kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille sekä kansainvälistä suojelua saaville.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksista (32 a §)

Esitetty uudistus käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannusten perimisestä olisi kunnille hallinnollisesti raskas uudistus, jonka todelliset taloudelliset säästöt jäävät vähäisiksi. Tulkkauskustannusten perimisen kohtuuttomuuden ja asiakkaiden antamien selvitysten arviointi veisivät paljon resursseja kunnilta ja työvoimaviranomaisilta ollen pois kotoutumista ja työllistymistä edistävästä asiakastyöstä.

Kustannusten perimistä on perusteltu taloudellisilla vaikutusten lisäksi maahanmuuttajien oman vastuun kasvattamisella. Suurin osa kotoutuja-asiakkaista on työttöminä työnhakijoina, jolloin tapaamiseen saapumattomuudella on jo nykyisellään taloudellisia vaikutuksia. Tulkkauksesta aiheutuvien kustannusten periminen sen lisäksi voikin heijastua lisääntyneinä toimeentulotukimenoina tai siten, että kunnat eivät saisi pienituloisilta kotoutuja-asiakkailta tulkkauskustannuksia tosiallisesti perittyä.

Hallituksen esityksessäkin todetusti tulkkauskustannusten periminen voisi aiheuttaa myös alueellisia eroja, sillä kunnat ja työvoimaviranomaiset voivat valita, perivätkö ne maksua ja miten sen toteuttavat. Asiakastapaamisen saapumattomuus asettaisi myös tulkkia tarvitseville kotoutuja-asiakkaat eriarvoiseen asemaan muihin työnhakijoihin nähden ja riippuen siitä, että osaako asiakas esimerkiksi englantia.

Lausuntopalautteen perusteella esitetty lisäys KEHA-keskuksen tuottamasta valtakunnallisesta eri kielille käännetystä materiaalista on ajatuksena kannatettava, mutta on huomioitava, että se ei ratkaise täysin asiakkaiden oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden kannalta esiin nostettuja haasteita. Tälläkin hetkellä Suomessa puhutaan yli 150 eri kieltä.

Alaikäisinä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Alaikäisenä yksin tulleiden tuen yläikärajan alentamisessa 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen on kysymys volyymiltaan pienestä leikkauksesta, jonka vaikutukset kohdistuvat rajattuun kohderyhmään, joille palvelut ovat erittäin

merkityksellisiä. Alaikäisenä yksin tulleet ovat erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä.

Aikuistumisen tuen palveluita käyttää vain 50 % 23–24-vuotiaista kohderyhmään kuuluvista, joita kokonaisuudessaan vuosittain saapuu Suomeen noin 200 henkilöä vuodessa. Aikuistumisen tuki yksin tulleiden alaikäisten kohdalla on mahdollista päättää ennen yläikärajan täyttymistä, eikä siten aiheuta nykyiseen yläikärajaan ulottuvia kustannuksia jokaisen kohderyhmään kuuluvan osalta. Pidempiaikaisina aikuistumisen tuen tarvitsijoina korostuu-kin erityisryhmät, jotka aikuistumisen tuen yläikärajan alentamisen myötä olisivat joka tapauksessa sosiaalipalvelujen tarpeessa. Yläikärajan alentamisen tavoitteena olevia säästöjä ei juurikaan syntyisi.

Muut huomiot

Lisärahoitus maahanmuuttajaätien aseman parantamiseksi on toivottu lisäys, mutta Kuntaliitto pitää tärkeänä, että todellisia palvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia ja rahoituksen riittävyyttä tullaan seuraamaan.

Esitetyssä laissa on myös säädetty, että kunnat saavat jatkossa kotoutumishojelman mukaisiin palveluihin tavoittamiseen liittyvät tiedot maahanmuuttajista Kansaneläkelaitokselta, joihin sovelletaan kotoutumislakia ja jotka saavat lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettua lapsen kotihoidon tukea. Samaan aikaan Koto-digi-hankkeessa kehitetään asiakastietojärjestelmää tämän kohderyhmän palvelemiseen. Kannatettavaa ja kustannustehokkaampaa olisikin, että tarvittavat tiedot liikkuisivat teknisiä rajapintoja pitkin suoraan tietovarannosta toiseen, jolloin kunnat voisivat saada kyseisten asiakkaiden tiedot suoraan kotoutumisen valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

SUOMEN KUNTALIITTO

Maija Lehtimaa

Maahanmuutto- ja kotoutumisasiantuntija